

Człowiek – najlepsza inwestycja

Materiały dydaktyczne dla trenerów warsztatów: Szkoła jako środowisko pracy nauczyciela



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



**MATERIAŁY WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH
EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**

**Materiały opracowane przez
Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych sp. z o.o.**

ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 17, lok. 4 A

90-248 Łódź

tel. (42) 633 17 19

fax. (42) 209 36 85

Materiały opracował zespół w składzie:

Katarzyna Czekaj

Dominika Świech

Recenzja:

dr hab. Iwona Chrzanowska – prof. WSP w Łodzi

dr Dorota Podgórska-Jachnik – prof. WSP w Łodzi

Korekta i skład:

Anna Strożek

Projekt okładki:

Bartosz Jachnik

Spis treści

Wstęp.....	5
Zasady pracy z grupą	9
Pierwsze spotkanie	13
1. Zasady funkcjonowania szkoły i przedszkola.....	14
2. Prawa i obowiązki nauczycieli.....	18
3. Ścieżka kariery zawodowej nauczyciela, stopnie awansu zawodowego.....	20
4. Edukacyjny rynek pracy i możliwości zatrudnienia dla nauczycieli.....	23
Podsumowanie pierwszego spotkania	25
Drugie spotkanie	27
1. Współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną.....	28
2. Nadzór pedagogiczny	33
3. Przygotowanie i dokumentowanie zajęć szkolnych.....	38
4. Sposoby przeciwdziałania dyskryminacji zawodowej nauczycieli	40
Podsumowanie drugiego spotkania	44
Podsumowanie warsztatów.....	45
Bibliografia	47
Załączniki	51

Wstep



Materiały są przeznaczone dla trenerów prowadzących warsztaty *Szkoła jako środowisko pracy nauczyciela*, które odbywają się w ramach projektu *Praktyka na miarę szyta. Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny (Priorytet III *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.3. *Poprawa jakości kształcenia*, Poddziałanie 3.3.2. *Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli – projekty konkursowe*). W kursie tym wezmą udział studenci zintegrowanej edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej przygotowujący się do odbycia praktyk zawodowych.

Cel projektu stanowi stworzenie takiego programu praktyk pedagogicznych, który wyposaży studentów w **umiejętności niezbędne do pełnienia funkcji nauczyciela oraz wychowawcy klasy**. Sprawną realizację projektu zapewni Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi. Placówka ta kształci nauczycieli do pracy w szkołach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, pomocowych i doradczych. Bogate doświadczenie uczelni, jej zaplecze kadrowe oraz finansowe przyczynią się do sukcesu projektu *Praktyka na miarę szyta*. Partnerem tej inicjatywy jest Gmina Miasto Łódź.

Należy podkreślić, iż niniejsze materiały nie mogą zamykać drogi trenera do tworzenia własnych ćwiczeń, jeżeli uzna je on za potrzebne. Ćwiczenia zawarte w materiałach mają charakter sugestii i są otwarte na modyfikacje. Jednocześnie określają one zakres pracy trenera ze studentami. Trener pomaga uczestnikom zdobyć wiedzę dotyczącą zasad funkcjonowania szkoły jako placówki oświatowej. Zapoznaje ich z najważniejszymi prawami i obowiązkami nauczycieli zatrudnionych w placówkach oświatowych. Przybliża im ścieżki awansu zawodowego nauczycieli i podstawowe wymagania, jakie stawia się pedagogom na poszczególnych etapach ich kariery. Zapoznaje ich z panującą obecnie sytuacją i trendami na edukacyjnym rynku pracy oraz przedstawia alternatywne dziedziny, w których absolwenci studiów pedagogicznych mogą poszukiwać pracy. Kolejnym celem warsztatów jest zrozumienie przez studentów konieczności współpracy

nauczyciela z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, a także zyskanie wiedzy na temat tego, w jakich obszarach można współpracować i jak ta współpraca powinna przebiegać. Warsztaty wyposażą także uczestników w podstawy wiedzy o celach i zasadach wewnątrzszkolnego i zewnętrznego nadzoru pedagogicznego. Ponadto trener zapozna uczestników ze sposobami planowania lekcji i przygotowywania się do nich, ze szczegółami dotyczącymi przeprowadzania lekcji, a także tworzenia dokumentacji lekcyjnej i szkolnej. Niezwykle ważne okazuje się zapoznanie studentów z zagadnieniem dyskryminacji ze względu na płeć, która jest przecież obecna także w szkole. Trener powinien przy tym podkreślać celowość zwalczania dyskryminacji w zawodzie nauczyciela.

Przeprowadzone warsztaty zwiększą predyspozycje młodzieży do pracy oraz wyrobią w studentach przekonanie, że poradzą sobie oni z każdym wyzwaniem związanym z nauczaniem innych. Będą znali zasady funkcjonowania szkoły, będą przygotowani do pracy w środowisku szkolnym, a także do prowadzenia lekcji i jej dokumentowania. Zyskają pewność co do swoich kompetencji merytorycznych, dydaktycznych i wychowawczych.

Warsztaty składają się z dwóch spotkań, z których każde zaplanowano na osiem godzin. W trakcie spotkań studenci zyskają wiedzę, wykonując ćwiczenia pod okiem doświadczonego trenera, konsultując z nim wszystkie swoje wątpliwości i problemy. Materiały zawierają wprowadzenie do ćwiczeń, określenie celów spotkań, wykaz niezbędnych pomocy dydaktycznych oraz konkretne propozycje zadań dla trenera, które może on wykorzystać podczas danego warsztatu. Czas przeznaczony na wykonanie ćwiczenia jest przykładowy i może ulec zmianom, decyduje o tym trener. Ćwiczenia mają charakter autorski bądź zostały zainspirowane przez źródła, podane każdorazowo w przypisach i bibliografii znajdującej się na końcu opracowania. Teoria związana z tematyką ćwiczeń znajduje się w materiałach szkoleniowych przeznaczonych dla studentów. Wskazane jest, aby trener uzgadniał z uczestnikami zajęć przerwy w bloku warsztatowym.

Zasady pracy z grupą

Na początku niezwykle ważne staje się określenie zasad, jakie będą panować podczas warsztatu. Trener powinien zapoznać z nimi uczestników oraz upewnić się, czy zostały one właściwie zrozumiane przez wszystkich. Powinien również przyjąć od studentów deklarację, iż będą się do nich stosować. Zasady te można rozszerzyć o propozycje uczestników. Deklaracja może przybrać formę ustnego kontraktu.

Najważniejsze zasady, których przestrzeganie jest wymagane, dotyczą:

- ⊕ aktywnego słuchania i nieprzerywania pozostałym uczestnikom,
- ⊕ nieoceniaania przedmówców,
- ⊕ dyskrecji,
- ⊕ prawa do wypowiedzi oraz refleksji,
- ⊕ prawa uczestnika do skorzystania z pomocy trenera,
- ⊕ prawa do popełnienia błędu,
- ⊕ prawa do rezygnacji z ćwiczenia.

Każdy student ma prawo do zabrania głosu w trakcie warsztatu, w celu lepszego zrozumienia ćwiczenia, wykonania go czy wyrażenia własnej opinii. Uczestnicy nie mogą negatywnie komentować wypowiedzi innych studentów oraz ich oceniać. Na końcu ćwiczenia wszyscy mają prawo do jego podsumowania. W trakcie wykonywania ćwiczeń uczestnicy mogą korzystać z rad i pomocy trenera. Studenci cały czas uczą się, zdobywają nowe umiejętności, jest więc oczywiste, że zdarzają się im błędy w rozumowaniu czy ćwiczeniu. Zadanie trenera to także podkreślanie, że każdy może popełnić błąd. Prowadzący powinien korygować błędy uczestników w taki sposób, aby wyciągnęli oni z nich wnioski i poszerzyli swoją wiedzę. Student może z różnych względów (mimo namowy trenera) zrezygnować z udziału w konkretnym ćwiczeniu i rolą trenera jest uszanować jego decyzję. Zadaniem prowadzącego jest też podsumowanie każdego spotkania i całego warsztatu.

Jedną z podstawowych zasad warsztatów to zachowanie dyskrecji. Uczestnicy będą dzielili się przekonaniem, opiniami, doświadczeniami, będą

czierać z własnego życia – aby było to możliwe, muszą mieć pewność, że nikt nie wykorzysta ich opinii i doświadczeń, iż zostaną one podane do wyłącznej informacji pozostałych uczestników oraz trenera.

Trener powinien:

- ⊕ jasno formułować instrukcje do ćwiczeń,
- ⊕ dokonywać podziału na mniejsze grupy na potrzeby warsztatu,
- ⊕ zwracać się bezpośrednio do studentów,
- ⊕ czuwać nad wykonywaniem ćwiczeń,
- ⊕ dbać o każdorazowe podsumowanie ćwiczenia,
- ⊕ zapewniać studentom materiały potrzebne do realizacji zadań,
- ⊕ pozwalać studentom na udzielanie informacji zwrotnych.

Istotne jest, aby studenci wiedzieli, w jakim celu wykonują ćwiczenia i jakich umiejętności powinni nabyć po realizacji warsztatów. Na początku trener powinien przedstawić się, powiedzieć kilka słów o sobie, a następnie wprowadzić uczestników w temat warsztatu (zawarty we wprowadzeniu) i określić jego cele. Należy także krótko przypomnieć tematy poprzednich warsztatów, dopytać, czy studenci mają refleksje odnośnie ukończonych spotkań, którymi chcieliby się podzielić w danym momencie.

Trener nie powinien wartościować opinii uczestników. Ważne jest, aby odpowiednio zachęcał studentów do zabierania głosu, korzystania ze wszystkich dostępnych ćwiczeń, udzielania informacji zwrotnych. Każde ćwiczenie należy omówić i skomentować. Jeżeli ze strony uczestników pojawią się jakiegokolwiek wątpliwości, należy je rozwiązać przed zakończeniem ćwiczenia. Trener, oprócz stosowania konstruktywnej krytyki, powinien szukać dobrych stron w wypowiedziach studentów i nakłaniać ich do rozwinięcia myśli czy pomysłów.

Pierwsze spotkanie

8 godzin

Trener zaczyna od przedstawienia siebie i powiedzenia kilku słów o sobie (jeśli jeszcze nie pracował z tą grupą). Zostają ustalone zasady pracy. Trener wyznacza cele warsztatu, informuje o zagadnieniach, które będą poruszane. Przedstawia plan realizacji materiału przewidzianego na pierwsze spotkanie warsztatowe (15 minut).

1. Zasady funkcjonowania szkoły i przedszkola

W tej części studenci dowiedzą się, jak zorganizowana jest praca szkoły i przedszkola, jakie są prawa i obowiązki pracowników i uczniów, jak rozmawiać ze współpracownikami i na co zwracać uwagę. Zyskają także wiedzę na temat promowania szkoły w środowisku lokalnym. W niniejszych ćwiczeniach położono nacisk na komunikację interpersonalną – z innymi pracownikami, nauczycielami, dyrektorem, aby przyszli nauczyciele umieli się prawidłowo porozumiewać, rozwiązywać problemy, by nie popadali w konflikty.

Na początek trener dyskutuje z uczestnikami na temat tego, kto pracuje w szkole i kto ją tworzy, jakiego rodzaju relacje są nawiązywane w szkole (ok. 15 min).

Ćwiczenie 1: „Nie jesteśmy jedynymi nauczycielami w szkole – uczymy się współpracy z innymi nauczycielami”

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: tablica, flamastry.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ poznanie przez studentów możliwych problemów związanych z pracą w szkole,
- ⊕ utrwalenie umiejętności dobrej komunikacji z innymi,

⊕ praca nad umiejętnością dyskusowania, argumentowania, nad zachowaniem asertywnym.

Przebieg ćwiczenia:

Trener łączy studentów w pary (pięć grup dwuosobowych). Ćwiczenie polega na odgrywaniu pięciominutowych scenek – dialogów nauczycieli z innymi nauczycielami. Obie osoby z pary są nauczycielami, otrzymują jednak inne polecenia. Wybrana para może zaprezentować swoją scenkę wszystkim uczestnikom warsztatu. Uczestnicy mogą wymyślić dodatkowe informacje potrzebne do scenki.

Scenka 1

Nauczyciel chciałby wyjść godzinę wcześniej z pracy, aby udać się do lekarza specjalisty. Prosi zaprzyjaźnionego nauczyciela o zastąpienie go na tej godzinie lekcyjnej. Drugi nauczyciel nie chce się zgodzić, ponieważ miał na ten dzień swoje plany.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, z którymi argumentami się zgadzali, jak nauczyciel powinien zachować się w takiej sytuacji. **Co zrobiliby studenci na miejscu nauczyciela poproszonego o zastępstwo? Czy powinien się zgodzić, czy nie i dlaczego? Czy należy zawsze zgadzać się na takie prośby? Dlaczego warto sobie pomagać?**

Scenka 2 (przed scenką powinien się zmienić skład osobowy par)

Nauczyciel został poproszony przez uczniów, aby interweniować w sprawie lekcji geografii u nauczyciela tego przedmiotu. Uczniowie twierdzą, że nauczyciel geografii niesprawiedliwie ich ocenił i postawił zbyt wiele złych stopni, nieadekwatnie do wiedzy uczniów. Nauczyciel zgadza się na interwencję i rozmawia z nauczycielem geografii, który uważa, że uczniowie zasługiwali na złe stopnie oraz bardzo źle zachowywali się na lekcji.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, jak ich zdaniem

powinien zachować się nauczyciel, jak powinien rozmawiać z drugim nauczycielem? **Jak powinien prezentować stanowisko uczniów? Czy powinien ich bronić za wszelką cenę? Jak można rozwiązać ten problem? Co można zrobić, aby pomóc uczniom? Jak należy pomagać uczniom w podobnych sytuacjach?**

Scenka 3 (przed scenką powinien się zmienić skład osobowy par)

Nauczyciele rozmawiają ze sobą na przerwie. Jeden z nauczycieli ma problem z klasą, wie, że uczniowie z jego klasy sięgnęli po narkotyki. Prosi drugiego nauczyciela o radę, jak ma postąpić w tej sytuacji.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, jakich rad powinny udzielić osoby odgrywające rolę nauczyciela poproszonego o radę. **Co można doradzić w takiej sytuacji? Jak powinien zachować się nauczyciel, który wie, że uczniowie zażywają (bądź zażyli) narkotyki? Jakie formy interwencji można zastosować?**

Scenka 4 (przed scenką powinien się zmienić skład osobowy par)

Nauczyciele rozmawiają ze sobą na przerwie. Nauczyciel widzi, że drugiego nauczyciela coś trapi. Wygląda on na bardzo zmartwionego, więc kolega pyta, co się stało. Zmartwiony nauczyciel ma trudności, żeby mówić o swoim problemie.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, jak powinien zachować się nauczyciel zainteresowany drugim człowiekiem. **Jak powinien rozmawiać z drugim nauczycielem, jak mu pomóc? Jak nie być nachalnym i uszanować cudze prawo do prywatności? Jak udzielić wsparcia i na czym może ono polegać?**

Na koniec studenci spisują na tablicy **zasady komunikacji**, które mogą pomóc w przyszłych kontaktach z innymi nauczycielami, w efektywnej współpracy. Trener prosi o uwagi i refleksje.

Ćwiczenie 2: „W naszej szkole jest najlepiej”

Czas ćwiczenia: ok. 45 minut.

Potrzebne materiały: kartony, kredki, flamastry.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się z formami promowania szkoły,
- ⊕ wykorzystanie wiedzy z psychologii reklamy,
- ⊕ zdobycie umiejętności tworzenia reklamy,
- ⊕ zwrócenie uwagi na to, jakie elementy szkolnego życia są ważne dla ucznia.

Przebieg ćwiczenia:

Trener dyskutuje z uczestnikami o promocji szkoły – jak należy promować szkołę, dlaczego promocja jest ważna, co ułatwia, jakie ma znaczenie? Czy szkoły, do których uczęszczali studenci, były promowane i dlaczego?

Następnie trener dzieli studentów na dwie grupy. Zadaniem grup jest stworzyć plakat – reklamę szkoły. Może to być szkoła, którą uczestnicy znają, do której uczęszczali, bądź inna dowolna szkoła, np. taka, w której przyszli nauczyciele chcieliby pracować, szkoła idealna itp. Studenci prezentują swoje prace, trener je omawia pod kątem wiedzy o psychologii reklamy. Uczestnicy odpowiadają na pytania:

- ⊕ Do kogo ta reklama jest skierowana?
- ⊕ Na co położony jest nacisk?
- ⊕ Jakie są cele tej reklamy?
- ⊕ Jakie są środki osiągnięcia tego celu?
- ⊕ Czym charakteryzuje się dobra reklama?
- ⊕ Czy studenci wybraliby tak reklamowaną szkołę?
- ⊕ Co można dodać, co należy uzupełnić?
- ⊕ Czy studenci, wybierając szkołę, kierowali się reklamą?

Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje studentów.

2. Prawa i obowiązki nauczycieli

Celem tej części zajęć jest zapoznanie studenta z podstawowymi prawami i obowiązkami, jakie przypisane są nauczycielom, ale także prawami, jakie przysługują uczniom. Równie istotną umiejętnością jest szybkie i efektywne wyszukiwanie informacji na temat prawnej sytuacji nauczycieli i reguł decydujących o ich postępowaniu w określonych sytuacjach. Dlatego idealnym rozwiązaniem byłoby przeprowadzenie warsztatu w sali wyposażonej w komputery z dostępem do Internetu (przynajmniej jeden komputer do użytku dwóch studentów). W przypadku jeśli nie byłoby to możliwe, trener powinien zapewnić każdemu uczestnikowi wydrukowany egzemplarz Karty Nauczyciela lub skrypt zawierający jej najważniejsze (z perspektywy młodych nauczycieli) fragmenty.

Ćwiczenie 3: „Formułujemy własną Kartę Nauczyciela”

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: tablica, flamastry.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ poznanie opinii studentów na temat zadań i przywilejów, jakie powinny wiązać się z wykonywaniem zawodu nauczyciela;
- ⊕ sprawdzenie wiedzy studentów na temat praw i obowiązków nauczyciela wynikających z Karty Nauczyciela.

Przebieg ćwiczenia:

Trener pyta studentów o ich zdanie na temat pozycji prawnej nauczycieli, przysługujących im przywilejów i ich uzasadnienia (powinien odnieść się do funkcjonujących w świadomości społecznej stereotypów o zawodzie nauczyciela jako profesji łatwej, uprzywilejowanej i o nauczycielach jako grupie zawodowej nastawionej mocno roszczeniowo). Pytania, przy pomocy których

trener może moderować dyskusję:

- ⊕ Czy stereotypowe postrzeganie zawodu nauczyciela pokrywa się waszym zdaniem z faktycznym zakresem obowiązków dydaktycznych i wychowawczych?
- ⊕ Jakie obowiązki w waszym wyobrażeniu wiążą się z codzienną pracą nauczyciela w szkole?
- ⊕ Jakie przywileje powinny przysługiwać nauczycielom z racji wykonywanego zawodu?

Zgłaszane przez uczestników opinie i pomysły trener powinien zapisać na tablicy w dwóch kolumnach – pierwsza kolumna powinna odnosić się do obowiązków nauczycieli w wyobrażeniu studentów, druga do przywilejów, jakie zdaniem studentów powinny przysługiwać nauczycielom. W ten sposób, w toku wspólnej dyskusji, studenci sformułują własne założenia dla „alternatywnej Karty Nauczyciela”.

Kolejnym elementem ćwiczenia powinno być skonfrontowanie pomysłów zgłoszonych przez studentów z faktycznym stanem prawnym wynikającym z Karty Nauczyciela. Trener powinien wspólnie z grupą wyposażoną w egzemplarze tego dokumentu (lub posiadając dostęp do komputerów i Internetu) omówić każdą ze zgłoszonych propozycji – czy podobne rozwiązanie uwzględnia Karta Nauczyciela, czy też nie.

Podsumowaniem ćwiczenia może być dyskusja koncentrująca się wokół zagadnień:

- ⊕ Które z elementów Karty Nauczyciela są waszym zdaniem niekorzystne lub szkodliwe? Dlaczego?
- ⊕ Jakie zmiany w Karcie Nauczyciela waszym zdaniem przyczyniłyby się do zwiększenia jakości kształcenia w polskich szkołach?

Ćwiczenie 4: „My znamy nasze prawa, a jakie prawa ma uczeń?”

Czas ćwiczenia: ok. 50 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, mazaki, flamastry, karty ćwiczeń dla uczestników (załącznik nr 1).

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się przez studentów z prawami i obowiązkami ucznia,
- ⊕ opracowanie sposobów zwalczania łamania praw ucznia,
- ⊕ wdrożenie do pracy w szkole.

Przebieg ćwiczenia:

Trener dzieli studentów na dwie grupy. Zadaniem pierwszej grupy jest rozważyć, jakie prawa ma w szkole uczeń (i spisać je na kartce). Zadaniem drugiej grupy jest rozważyć, jakie obowiązki ma w szkole uczeń (i spisać je na kartce).

Po prezentacji pomysłów studentów i ewentualnym uzupełnieniu ich przez trenera uczestnicy warsztatów zastanawiają się, czy prawa uczniów są przestrzegane na lekcjach. Czy zdarza się łamanie tych praw? Jak można temu przeciwdziałać? Studenci uzupełniają karty ćwiczeń (mogą to robić w grupach, a później przedyskutować te kwestie na forum).

Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje uczestników.

3. Ścieżka kariery zawodowej nauczyciela, stopnie awansu zawodowego

W tym bloku tematycznym warsztatów studenci zdobędą podstawowe informacje na temat ścieżki awansu zawodowego nauczycieli i wymogów, jakie należy spełnić, aby ubiegać się o jego kolejne stopnie. Umiejętnością, jaką w tym zakresie powinni kształcić przyszli nauczyciele, jest m.in. planowanie działań samodoskonalących w sposób adekwatny do deficytów wykazy-

wanych przez nich w określonych obszarach kompetencji oraz potrzeb placówki, w jakiej będą zatrudnieni.

Ćwiczenie 5: „Planuję swój rozwój zawodowy”

Czas ćwiczenia: ok. 30–40 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, karty ćwiczeń dla uczestników (załącznik nr 2).

Cele ćwiczenia:

- ⊕ wdrożenie do planowania działań doskonalących i samodoskonalących,
- ⊕ zaprezentowanie instytucji oferujących wsparcie dla nauczycieli w podnoszeniu ich kompetencji zawodowych,
- ⊕ zapoznanie się z ofertą ośrodków doskonalących w regionie łódzkim.

Przebieg ćwiczenia:

Trener, omawiając zagadnienia związane z awansem nauczycielskim, powinien położyć szczególny nacisk na kwestię znaczenia podejmowania aktywnych działań podnoszących kwalifikacje i doskonalących warsztat pracy dla nauczyciela na każdym etapie kariery zawodowej. Uzupełnieniem tej problematyki powinno być zaproponowane ćwiczenie.

Ćwiczenie powinna poprzedzać rozmowa ze studentami dotycząca deficytów w ich kompetencjach kluczowych dla realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych. Trener powinien zapytać studentów:

- ⊕ Jakich sytuacji w pracy z uczniami boją się najbardziej?
- ⊕ W jakich obszarach boją się, że sobie nie poradzą?
- ⊕ Które z kompetencji kluczowych w zawodzie nauczyciela chcieliby w przyszłości doskonalić?

Następnie trener powinien zachęcić studentów do zaplanowania już teraz kroków, jakie mogą podjąć w tej dziedzinie. W tym ćwiczeniu ważne jest, aby studenci poznali najważniejsze instytucje wspierające podnoszenie jakości kształcenia w regionie łódzkim (Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli,

kuratorium oświaty, lokalne ośrodki metodyczne itd.). W tym celu trener powinien zapewnić grupie dostęp do komputerów i Internetu, a jeśli nie będzie takiej możliwości, powinien wydrukować dla nich przykładową ofertę zajęć proponowanych przez instytucje tego typu usytuowane w Łodzi. Na tej podstawie studenci wypełniają arkusz działań samodoskonalących (załącznik nr 2).

Po zakończeniu pracy chętni studenci mogą zaprezentować swoje plany działań samodoskonalących. Powinni przy tym uzasadnić, czemu akurat ta kompetencja wydaje im się warta doskonalenia, czemu wybrali tę, a nie inną ofertę szkoleniową.

Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje uczestników.

Ćwiczenie 6: „Mój plan rozwoju zawodowego”

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: karty ćwiczeń dla uczestników (załącznik nr 3).

Cele ćwiczenia:

- ⊕ przygotowanie studentów do podejmowania działań w ramach nauczycielskiego awansu zawodowego,
- ⊕ zapoznanie z zasadami tworzenia planu rozwoju zawodowego.

Przebieg ćwiczenia:

Trener po omówieniu zasad awansu zawodowego nauczycieli pod kątem koniecznej dokumentacji i wymaganych dokumentów proponuje studentom zapoznanie się z przykładowym planem rozwoju zawodowego i próbę samodzielnego przygotowania takiego dokumentu. W tym celu rozdaje uczestnikom karty ćwiczeń – załącznik nr 3. Zadaniem studentów jest uzupełnić brakujące kolumny (trener powinien wyraźnie zaznaczyć, że karta ćwiczenia zawiera fragment dużo obszerniejszego dokumentu, jakim jest plan rozwoju zawodowego).

Po zakończeniu pracy chętni studenci mogą zaprezentować uzupełnione przez siebie plany. Trener powinien każdy plan skomentować i udzielić ewentualnych wskazówek. Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje uczestników.

4. Edukacyjny rynek pracy i możliwości zatrudnienia dla nauczycieli

Studenci poznają w tej części warsztatu sytuację panującą na edukacyjnym rynku pracy i perspektywy zatrudnienia dla osób z wykształceniem pedagogicznym. Trener powinien także zachęcić uczestników do poszukiwania na własną rękę informacji o pojawiających się nowych „zawodach przyszłości” w branży edukacji i szkoleń, w których będą oni mogli poszukiwać zatrudnienia po ukończeniu studiów pedagogicznych, wykorzystując jednocześnie zdobyte kwalifikacje i umiejętności.

Ćwiczenie 7: „Praca dla pedagoga”

Czas ćwiczenia: ok. 15–20 minut.

Potrzebne materiały: tablica, mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zdefiniowanie zawodów, które mogą wykonywać absolwenci studiów pedagogicznych,
- ⊕ zachęcenie studentów do poszukiwania alternatywnych ścieżek kariery zawodowej w branżach pokrewnych edukacji.

Przebieg ćwiczenia:

Trener proponuje studentom przeprowadzenie burzy mózgów. Hasło wyjściowe brzmi: „Zawód, w którym może pracować pedagog”. Trener zachęca studentów do zgłaszania pomysłów profesji, w których chcieliby pracować w przyszłości, jeśli nie znajdą zatrudnienia w szkole lub

w przedszkolu. Studenci mogą zgłaszać nawet najbardziej zaskakujące propozycje, jeśli tylko uważają, że będą potrafili je uzasadnić. Trener zapisuje wszystkie pomysły na tablicy.

Następny etapem ćwiczenia jest dyskusja na temat możliwości zatrudnienia pedagogów w zgłoszonych przez studentów zawodach. Każdy z pomysłów powinien być omówiony zgodnie z następującymi kryteriami:

- ⊕ Jaką wiedzę czy umiejętności zdobywane na studiach pedagogicznych można wykorzystać w danym zawodzie?
- ⊕ Jakie są realne szanse znalezienia zatrudnienia w tym zawodzie?

Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje uczestników.

Ćwiczenie 8: „Zawód przyszłości”

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: kartki, długopisy, komputery z dostępem do Internetu (przynajmniej jeden na parę).

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zdefiniowanie zawodów, które mogą wykonywać absolwenci studiów pedagogicznych,
- ⊕ zachęcenie studentów do poszukiwania alternatywnych ścieżek kariery zawodowej w branżach pokrewnych edukacji,
- ⊕ kształcenie umiejętności wyszukiwania informacji na temat rynku pracy.

Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie to odnosi się do części warsztatów poświęconej zawodom przyszłości w branży edukacji i szkoleń. Po tym jak trener zapozna uczestników z tzw. „zawodami przyszłości”, w których mogą szukać zatrudnienia także pedagodzy, powinien on zachęcić studentów do samodzielnego wyszukiwania informacji na temat omawianych nowych i perspektywicznych profesji. W tym celu powinien podzielić studentów na dwuosobowe zespoły. Każda para powinna wybrać jeden z „zawodów przyszłości” zaprezentowanych w czasie

zajęć i posiłkując się Internetem, zdobyć na temat tej profesji jak najwięcej informacji:

- ⊕ Na czym polegają zadania zawodowe związane z taką profesją?
- ⊕ Jakie wymagania musi spełnić kandydat do tego typu pracy?
- ⊕ Jakie zarobki wiążą się z wykonywaniem tej profesji?
- ⊕ Jakie oferty pracy w tym zawodzie można znaleźć w Polsce i na świecie?

Po zakończeniu pracy każdy zespół prezentuje informacje, jakie udało mu się zgromadzić. Trener w podsumowaniu ćwiczenia powinien zachęcić studentów do poszukiwania ofert pracy w nowych zawodach pojawiających się nie tylko na krajowym, ale i międzynarodowym rynku pracy.

Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje uczestników.

Podsumowanie pierwszego spotkania

Takie podsumowanie powinno zająć około 10 minut. Trener zbiera informacje zwrotne od studentów na temat pierwszej części spotkania.

Przykładowe pytania:

- ⊕ Co najbardziej zaniekawiło was w trakcie tej części spotkania?
- ⊕ Co możecie wykorzystać we własnym procesie nauczania?
- ⊕ Jak oceniacie przydatność ćwiczeń?
- ⊕ Jak pracowało się wam w trakcie tej części spotkania?
- ⊕ Czego nowego dowiedzieliście się o szkole?
- ⊕ Jakie informacje możecie wykorzystać w przyszłości?

Trener może także poprosić uczestników szkolenia o wypełnienie ankiety dotyczącej oceny pierwszego spotkania. Ankieta znajduje się w załączniku nr 9.

Drugie spotkanie

8 godzin

Na początku warto przypomnieć, jakie ćwiczenia wykonywali studenci na pierwszym spotkaniu, jak ono się zakończyło. Trener wprowadza studentów w tematykę drugiego spotkania. Przedstawia plan realizacji materiału przewidzianego na drugie spotkanie warsztatowe.

1. Współpraca z poradnią psychologiczno-pedagogiczną

W tej części studenci zapoznają się z celami i formami współdziałania szkoły z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. Była o tym mowa już na poprzednim warsztacie, ale teraz studenci rozszerzą swoją wiedzę o wiele nowych wiadomości i sprawdzą ją w praktyce, wykonując ćwiczenia dotyczące zakresów pracy poradni oraz korzyści wynikających ze współpracy ze specjalistami.

Ćwiczenie 9: „Dlaczego warto współpracować?”

Czas ćwiczenia: ok. 40 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy lub mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się przez studentów z zakresami pracy poradni psychologiczno-pedagogicznych,
- ⊕ wdrożenie do przyszłego współdziałania z poradnią,
- ⊕ uświadomienie przyszłym nauczycielom, dlaczego współpraca z poradnią odgrywa ważną rolę w pomaganiu uczniom.

Przebieg ćwiczenia:

Trener przypomina, że była już mowa o konieczności współdziałania z poradnią psychologiczno-pedagogiczną oraz sprawdza, czy studenci pamiętają, dlaczego taka współpraca jest konieczna i jakie mogą być jej obszary. Następnie trener dzieli studentów na trzy grupy (na przykład dwie grupy trzyosobowe i jedną

czteroosobową). Każda z grup otrzymuje odmienne polecenie. Grupa pierwsza ma za zadanie zastanowić się i spisać przypadki/sytuacje, w których nauczyciel może i powinien zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej. Grupa druga ma za zadanie zastanowić się i zapisać sytuacje, w których nauczyciel powinien zalecić uczniowi skorzystanie z usług poradni. Trzecia grupa wykonuje analogiczne polecenie, ale dotyczące sytuacji, w jakich rodzice uczniów mogą zgłosić się do poradni. Grupy omawiają swoje prace przy udziale trenera. Na koniec warto podsumować zagadnienie, odpowiadając na pytanie, w czym specjaliści z poradni mogą pomóc uczniom, nauczycielom i rodzicom? Studenci są proszeni o uwagi i refleksje.

Ćwiczenie 10: „Zorganizujmy zajęcia dla uczniów”

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy bądź mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się z formą współpracy szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną,
- ⊕ wykorzystanie wiedzy w praktyce,
- ⊕ znajomość potrzeb uczniów,
- ⊕ pobudzanie myślenia twórczego.

Przebieg ćwiczenia:

Trener przypomina studentom, że w poradniach psychologiczno-pedagogicznych często są organizowane dla uczniów zajęcia mające wpłynąć na motywację dzieci, stosunek do obowiązku szkolnego, rozwijające potencjał i zdolności uczniów, stanowiące profilaktykę zagrożeń społecznych itp. Trener prosi studentów, aby w dwóch grupach (pięcioosobowych) zastanowili się nad propozycją warsztatów dla dzieci. Chodzi o przygotowanie tematyki i zakresu warsztatów dla dzieci ze szkół: podstawowej, gimnazjum, liceum ogólnokształcącego lub technikum.

Studenci powinni wybrać tematykę zajęć spośród istniejącej oferty poradni psychologiczno-pedagogicznych. W tym celu trener powinien zapewnić grupie dostęp do komputerów i Internetu, a jeśli nie będzie takiej możliwości, powinien wydrukować dla nich przykładową ofertę zajęć proponowanych przez poradnie usytuowane w Łodzi.

Każda grupa przygotowuje trzy propozycje, dostosowane do poszczególnych szczebli nauczania. Należy zastanowić się nad kwestiami:

- ⊕ tematu warsztatów,
- ⊕ możliwego przebiegu warsztatów,
- ⊕ celami edukacyjnymi warsztatów,
- ⊕ jakiej grupie uczniów warsztat zostanie zaproponowany (co będzie warunkowało wybór tej konkretnej oferty dla takiej właśnie grupy uczniów),
- ⊕ jakie kompetencje będzie rozwijał warsztat i jak pomoże uczniom w zakresie wyboru dalszego kształcenia.

Podczas gdy jedna grupa będzie prezentować swoje propozycje, warto pozwolić drugiej grupie na uwagi i refleksje. Czy jej członkowie zgadzają się z tym, że sugerowane warsztaty dotrą do odbiorców i wpłyną na nich pozytywnie? Po prezentacjach obydwu grup warto podjąć decyzję, które propozycje zajęć wydają się studentom najciekawsze, które sami by wybrali, gdyby mieli w tym momencie podejmować decyzję. Warto dopytać studentów, czy sami uczestniczyli w warsztatach w szkole i czego one dotyczyły, a także zadać następujące pytania:

- ⊕ Jaki był stosunek dzieci do organizowanych zajęć?
- ⊕ Jak były prowadzone?
- ⊕ O czym powinien pamiętać prowadzący takie zajęcia?
- ⊕ Jakie korzyści z zajęć odnosiły dzieci?
- ⊕ Czy wiedza zdobyta na zajęciach była potrzebna? Czy była utrwalana później w szkole?

Ćwiczenie 11: „Potrafimy postawić diagnozę”

Uwaga wstępna: zadanie to będzie odnosić się nie tylko do wiedzy studentów zdobytej podczas warsztatów, ale także do ich wiadomości na temat najczęstszych problemów pojawiających się u dzieci i młodzieży: fobii szkolnej, dysleksji, zespołu nadpobudliwości psychoruchowej (ADHD), choroby tikowej, anoreksji. Trener powinien przed przeprowadzeniem ćwiczenia wysondować, czy tego typu tematyka była poruszana w czasie zajęć na uczelni, jaki jest zakres wiedzy studentów w tych kwestiach. Jeśli okaże się, że studenci nie posiadają podstawowych informacji związanych z wymienionymi problemami, trener powinien poprzedzić ćwiczenie krótkim wprowadzeniem teoretycznym lub zrezygnować z jego przeprowadzenia.

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: historie opisanych przypadków (załącznik nr 4), tablica, flamastry.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się studentów z problemami uczniów,
- ⊕ opracowanie form pomocy dla uczniów,
- ⊕ zdobycie umiejętności diagnozowania uczniów.

Przebieg ćwiczenia:

Nauczyciel może polecić uczniowi wizytę w poradni psychologiczno-pedagogicznej, jeżeli podejrzewa, że uczeń ma trudności w nauce bądź trudności natury psychologicznej. Warto jednak, aby sam nauczyciel zdobył wiedzę o możliwych problemach czy dysfunkcjach uczniów, aby mógł odpowiednio pracować z uczniami oraz zapewnić im właściwą formę pomocy. To ćwiczenie proponuje rozszerzenie wiedzy na temat pięciu zagadnień: **fobii szkolnej, dysleksji, zespołu nadpobudliwości psychoruchowej (ADHD), choroby tikowej, anoreksji**. Trener wyjaśnia uczestnikom cele ćwiczenia. Następnie dzieli studentów na pary. Każda para ma za zadanie zapoznać się z opisem

przypadku i określić, jaki problem ma uczeń opisany w danej historii. Po kilku minutach każda para będzie czytała głośno swój przypadek i diagnozowała – inni uczestnicy mogą zgłaszać swoje uwagi i propozycje, jeśli nie zgadzają się z diagnozą; weryfikacji dokonuje trener.

Opisy przypadku dotyczą (w tej kolejności)¹:

- ⊕ fobii szkolnej,
- ⊕ choroby tikowej, zwanej inaczej zespołem Tourette'a,
- ⊕ dysleksji,
- ⊕ ADHD,
- ⊕ anoreksji.

Kiedy studenci poznają już właściwą diagnozę, pod okiem trenera spisują na tablicy **cechy charakterystyczne danych zaburzeń/problemów**. Uczestnicy zastanawiają się wspólnie, co doradzić uczniom z takimi problemami, jak można im pomóc, zanim trafią do właściwego specjalisty. **Jak należy wspierać ich w codziennej szkolnej egzystencji?**

Na koniec trener prosi o refleksje i uwagi studentów.

Ćwiczenie 12: „Psycholog, czyli nie taki diabeł straszny”

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: ankieta dla uczestników (załącznik nr 5), kartony, kredki, mazaki, flamastry, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ uświadomienie sobie stereotypów związanych z zawodem psychologa,
- ⊕ obalenie stereotypów związanych z pracą psychologa,
- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów, że warto współpracować z psychologiem,
- ⊕ wdrożenie do współpracy z psychologiem w przyszłej pracy nauczyciela.

¹ Opisy przeznaczone dla studentów znajdują się w załącznikach.

Przebieg ćwiczenia:

Celem ćwiczenia jest przekonanie uczestników, że warto współdziałać z psychologami, ze specjalistami z poradni psychologiczno-pedagogicznej, aby rozwiązywać problemy szkolne nauczycieli i uczniów. Najpierw trener przeprowadza bardzo krótką ankietę² wśród uczestników, chcąc się zorientować w ich gotowości do współpracy z poradnią.

Następnie trener prosi studentów (podzielonych na dwa pięcioosobowe zespoły), aby zastanowili się w grupach nad stereotypami dotyczącymi zawodu psychologa. Studenci przedstawiają stereotypowy obraz psychologa na kartonie, za pomocą plakatu. Podczas gdy uczestnicy tworzą plakat i pracują w grupach, trener przegląda i analizuje ankiety wypełnione wcześniej przez uczestników.

Na kolejnym etapie ćwiczenia studenci przedstawiają plakaty i omawiają je (należy dookreślić, do jakich stereotypów odnieśli się uczestnicy, wykonując plakat). Po omówieniu plakatów i związanych z nimi stereotypów trener analizuje wyniki ankiety, informuje, ile osób zdecydowałoby się skorzystać z pomocy psychologa w określonych przypadkach i o czym to świadczy. Wszyscy zastanawiają się, jak walczyć ze stereotypami dotyczącymi psychologów. Jak rozmawiać z psychologiem w trakcie wizyty u niego? Wnioski można zapisać na tablicy. Studenci są proszeni o komentarze i uwagi.

2. Nadzór pedagogiczny

Blok zajęć poświęconych nadzorowi pedagogicznemu powinien wyposażyć studentów w wiedzę na temat form i zasad ewaluacji pracy nauczyciela dokonywanej zarówno przez dyrekcję szkoły, w której pracuje, jak i przez kuratorium oświaty. Studenci powinni poznać uregulowania prawne, na których opiera się nadzór pedagogiczny, jak również zasady budowania prawidłowych relacji

² Pytania do ankiety znajdują się w załączniku.

służbowych z dyrektorem szkoły, jako bezpośrednim przełożonym nauczyciela. Temu ostatniemu celowi może służyć zaproponowane poniżej ćwiczenie.

Ćwiczenie 13: „Uczymy się współpracy z dyrektorem szkoły”

Czas ćwiczenia: ok. 45 minut.

Potrzebne materiały: tablica, flamastry.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ wykształcenie umiejętności współpracy z dyrektorem szkoły,
- ⊕ poznanie przez studentów możliwych problemów związanych z pracą w szkole,
- ⊕ wykształcenie umiejętności dyskusowania i argumentowania,
- ⊕ praca nad komunikacją interpersonalną.

Przebieg ćwiczenia:

W trakcie omawiania zagadnień związanych z zasadami prowadzenia wewnętrznego nadzoru pedagogicznego na pewno pojawił się problem uprawnień dyrektora szkoły wobec zatrudnianego przez niego nauczyciela. Trener powinien zwrócić uwagę studentów na to, że zarówno na atmosferę pracy w szkole, jak i na jej efekty wpływ może mieć nie tylko teoretyczne i praktyczne przygotowanie zawodowe nauczyciela, ale także jego umiejętność budowania pozytywnych relacji w pokoju nauczycielskim i w kontakcie z dyrekcją placówki. Powinien też uczulić studentów, że w relacjach z przełożonymi mogą pojawić się sytuacje konfliktowe o różnym podłożu, także związane z uprawnieniami dyrekcji wynikającymi z nadzoru pedagogicznego. Uczestnicy powinni więc wykształcić w sobie umiejętność asertywnego postępowania w każdej z potencjalnych trudnych sytuacji w relacji z dyrektorem swojej placówki.

Następnie trener prosi uczestników o zastanowienie się nad obowiązkami i prawami dyrektora szkoły. Po chwili studenci spisują prawa i obowiązki dyrektora na tablicy (pod okiem trenera).

Trener łączy studentów w pary (pięć grup dwuosobowych). Ćwiczenie polega na odgrywaniu pięciominutowych scenek – dialogów nauczycieli z dyrektorem. Jedna osoba z pary jest nauczycielem, druga dyrektorem. Wybrana para może zaprezentować swoją scenkę wszystkim uczestnikom warsztatu. Uczestnicy mogą wymyślić dodatkowe informacje potrzebne do scenki.

Scenka 1

Nauczyciel rozmawia z dyrektorem po lekcjach. Dyrektor prosi nauczyciela o to, aby następnego dnia został dwie godziny dłużej i pełnił zastępstwo za innego nauczyciela. Proszony nauczyciel następnego dnia po lekcjach ma zaplanowaną (od dwóch miesięcy) wizytę u lekarza specjalisty. Zadaniem dyrektora jest namawiać do przyjęcia zastępstwa, natomiast zadaniem nauczyciela jest odmówić, podając konkretną przyczynę.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, z którymi argumentami się zgadzali, jak nauczyciel powinien zachować się w takiej sytuacji. Co zrobiliby studenci na miejscu nauczyciela? **Czy istnieją sytuacje, kiedy nauczyciel może odmówić dyrektorowi? Jakie to sytuacje? Jak skutecznie rozmawiać z przełożonym?**

Scenka 2 (przed scenką zmienia się skład osobowy par)

Nauczyciel spotyka się z dyrektorem po lekcjach. Dyrektor powiadamia nauczyciela, że rozmawiał z rodzicem jednego z uczniów. Według rodzica, nauczyciel nie pomaga uczniom w trudnościach wychowawczych. Dyrektor oczekuje od nauczyciela wyjaśnienia tej sprawy. Nauczyciel twierdzi, że robi wszystko, aby rozwiązać trudności wychowawcze swojej klasy, natomiast wspomniany rodzic nie reaguje na jego prośby i sugestie.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, jak nauczyciel powinien zachować się w takiej sytuacji. Co zrobiliby studenci na miejscu nauczyciela? **Czy nauczyciel za wszelką cenę powinien bronić swojego**

stanowiska? Jak można rozwiązać ten problem? Co powinien zaproponować dyrektor, a co nauczyciel?

Scenka 3 (przed scenką zmienia się skład osobowy par)

Nauczyciel rozmawia z dyrektorem po lekcjach, informuje go, że ma wiele problemów ze swoją wychowawczą klasą i z rodzicami uczniów. Według nauczyciela sytuacja tak się zaogniła, że konieczna jest zmiana wychowawcy. Nauczyciel prosi dyrektora o dokonanie zmiany. Zadaniem dyrektora jest wesprzeć nauczyciela, ale także zmotywować go do dalszej pracy z uczniami z jego klasy, podsunąć rozwiązania.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, jak nauczyciel powinien zachować się w takiej sytuacji. **Czy nauczyciel za wszelką cenę powinien stać na swoim stanowisku? Jak można rozwiązać ten problem? Co powinien zaproponować dyrektor, a co nauczyciel?**

Scenka 4 (przed scenką zmienia się skład osobowy par)

Nauczyciel rozmawia z dyrektorem po lekcjach. Przekonuje dyrektora do swojego pomysłu – chciałby wyjść z klasą do kina na wybrany film. Dyrektor nie chce się zgodzić, aby nauczyciel zabrał klasę do kina w ramach lekcji, ponieważ groziłoby to opóźnieniami w realizacji programu. Nauczyciel broni swojego stanowiska, akcentując walory filmu i wyjścia z klasą.

Trener przysłuchuje się odgrywanym scenkom. Po odegraniu scenki odbywa się dyskusja na temat tego, jak pracowało się studentom, jak powinien postąpić nauczyciel, kto ma rację w tej sytuacji, jak można rozwiązać problem, co można zaproponować. **Jak nauczyciel może przekonać do swoich racji? Dlaczego warto uczestniczyć z klasą w seansach filmowych? Jaką rolę pełni to w edukacji dzieci?**

Na koniec studenci spisują na tablicy **zasady komunikacji**, które mogą pomóc w przyszłych kontaktach z przełożonym. Trener prosi o uwagi i refleksje.

Poza nadzorem pedagogicznym, równie istotnym elementem ewaluacji pracy nauczyciela jest regularnie przeprowadzana przez niego samoocena działań dydaktycznych i wychowawczych. Także temu zagadnieniu trener powinien poświęcić czas na zajęciach. Aby uświadomić studentom cele i sposoby dokonywania takiej samooceny, trener może przeprowadzić zaproponowane poniżej ćwiczenie.

Ćwiczenie 14: „A gdy przyjdzie czas ocenić siebie...”

Czas ćwiczenia: ok. 50 minut.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy lub mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ poznanie sposobów oceniania pracy nauczyciela,
- ⊕ poznanie sposobów na samoocenę w zawodzie,
- ⊕ utrwalenie wiedzy w praktyce.

Przebieg ćwiczenia:

Ważną kwestią dla nauczyciela jest ocena jego pracy. Należy zapoznać studentów ze sposobami oceny nauczyciela w szkole. Trzeba podkreślać konieczność dokonania samooceny przez nauczyciela. Może w tym pomóc dyskusja ze studentami na temat tego, jak nauczyciel może analizować własną pracę.

Następnie proponuje się studentom (podzielonym na dwie pięcioosobowe grupy) opracowanie narzędzia do samooceny pracy nauczyciela, czyli ankiety. W ankiecie muszą znaleźć się pytania i kwestie, które pomogą nauczycielowi w ocenie jego własnych kompetencji merytorycznych i wychowawczych, a także w ocenie tego, czy nauczyciel prawidłowo dba o swój rozwój zawodowy. Na opracowanie ankiety studenci powinni mieć ok. 20 minut, po czym powinni zaprezentować ją na forum. Trener omawia ankiety obu grup, rozważając słuszność zadanych pytań i ich zasadność w ocenie pracy.

Na koniec studenci powinni mieć czas na uwagi i komentarze.

3. Przygotowanie i dokumentowanie zajęć szkolnych

W tej części studenci dowiedzą się, jak planować swoje czynności na lekcji (oraz czynności ucznia), jak efektywnie przygotować się do zajęć i jakie są formy dokumentowania zajęć. Ponadto zyskają wiedzę na temat tego, jak nauczyciel może pracować nad sobą, jakie strategie prowadzenia lekcji wybierać, aby osiągnąć cele edukacyjne.

Na początek warto przedyskutować z uczestnikami, jakie znają formy przygotowania się do lekcji, planowania własnych czynności (15 minut). Wnioski można zapisać na tablicy. Trener uzupełnia wiedzę studentów.

Ćwiczenie 15: „Nowoczesny nauczyciel”

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: ankieta dla uczestników (załącznik nr 6), długopisy bądź mazaki, kartony.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się z formą dokumentowania pracy nauczyciela,
- ⊕ poznanie dobrych i złych stron pracy z dziennikiem internetowym,
- ⊕ wdrożenie do pracy w szkole.

Przebieg ćwiczenia:

Trener przeprowadza wśród uczestników ankietę – każdy student wypełnia ją sam. Ankieta dotyczy jednej z form dokumentowania lekcji – posługiwania się dziennikiem wirtualnym.

Kiedy trener zapoznaje się z treściami ankiet, studenci (w dwóch grupach) wypisują na kartonach, jakie znają – poza dziennikiem internetowym – formy dokumentowania w pracy nauczyciela. Grupy prezentują swoje pomysły, trener je uzupełnia.

Następnie trener zaznajamia studentów z wynikami ankiet – o czym świadczą

takie wyniki? Trener weryfikuje wiedzę studentów, którą zawarli w ankiecie. Na koniec uczestnicy wraz z trenerem przeprowadzają dyskusję podsumowującą – jakie są złe i dobre strony stosowania dziennika internetowego.

- ⊕ Czy świadczy to o nowoczesności szkoły i nauczyciela?
- ⊕ Czy jest to konieczna forma pracy?
- ⊕ Jak skorzystają na takiej formie dokumentacji uczniowie i rodzice?
- ⊕ Co robić, by korzyści mogły być jeszcze większe?
- ⊕ Jak przekonać rodziców uczniów, że warto korzystać z takiego dziennika?

Na koniec trener prosi o refleksje i uwagi studentów. Czy zmieniliby coś w dzienniku internetowym, w jego formie czy sposobie korzystania z niego? Czy są na sali przeciwnicy tej formy dokumentowania zajęć?

Ćwiczenie 16: „Kreujemy konspekt lekcji”

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: przykładowy konspekt lekcji dla każdego uczestnika (załącznik nr 7), długopisy.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ zapoznanie się z formą dokumentowania pracy nauczyciela w postaci konspektu,
- ⊕ praktyczne zastosowanie wiedzy na temat konstruowania rzetelnego i przydatnego konspektu lekcji,
- ⊕ wdrożenie do pracy w szkole.

Przebieg ćwiczenia:

Zadanie to dotyczy części szkolenia poświęconej przygotowywaniu konspektów lekcji. Odnosząc się do wiedzy zgromadzonej przez studentów na ten temat w czasie studiów oraz informacji zaprezentowanych w materiałach szkoleniowych, trener powinien przedyskutować z uczestnikami warsztatów korzyści, jakie płyną z dobrze przygotowanego konspektu, oraz zasady jego

tworzenia. Następnie prowadzący powinien zaproponować studentom zadanie, jakie wykonają w parach. Każdy dwuosobowy zespół losuje dla siebie temat zajęć, do jakich powinien przygotować konspekt, zgodnie z wytycznymi przedstawionymi w materiałach szkoleniowych. Przykładowe tematy zajęć przedszkolnych:

- ⊕ „Witamy szkołę, żegnamy wakacje”,
- ⊕ „Moje miasto i jego historia”,
- ⊕ „Przygotowania do wiosny”,
- ⊕ „Zdrowy przedszkolak”,
- ⊕ „Bezpieczny plac zabaw”,
- ⊕ „Zabawy karnawałowe”,
- ⊕ „Zwyczaje wielkanocne”.

Po zakończeniu pracy każdy zespół przedstawia swój konspekt na forum grupy. Trener i inni uczestnicy warsztatu mogą zgłaszać swoje uwagi i propozycje.

4. Sposoby przeciwdziałania dyskryminacji zawodowej nauczycieli

W tej części studenci zaznajomią się z formami dyskryminacji ze względu na płeć i będą rozważać formy walki z taką dyskryminacją – co można zrobić we własnej szkole? Jak dyskryminacja tego typu przejawia się w szkole? Zagadnienia te były już poruszane na poprzednim warsztacie, ale chodzi o rozszerzenie wiedzy i umiejętności studentów. Ważnym poruszonym problemem będzie postrzeganie zawodu nauczyciela jako typowo **kobiecego**³ – studenci będą zastanawiać się, jak można przyczynić się do zmiany tego stanu rzeczy.

³ Majewska E., Rutkowska E., *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*, Gliwice 2008.

Ćwiczenie 17: „Walka ze stereotypowym postrzeganiem płci”⁴

Czas ćwiczenia: ok. 30 minut.

Potrzebne materiały: tablica, kolorowe flamastry.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów istnienia stereotypów dotyczących płci,
- ⊕ opracowanie sposobów przeciwdziałania negatywnemu wpływowi stereotypów,
- ⊕ wdrożenie do pracy w szkole bez jakichkolwiek form dyskryminacji uczniów czy innych pracowników.

Przebieg ćwiczenia:

Trener pyta, z jakimi formami dyskryminacji ze względu na płeć spotkali się studenci. Czy w szkole również dochodzi do takiej dyskryminacji? Skąd ona się bierze? Wśród odpowiedzi studentów powinna znaleźć się odpowiedź (jeśli nie, sugeruje ją trener), że dyskryminacja zaczyna się na przykład od stereotypowego postrzegania i traktowania innych.

W celu zapoznania się ze stereotypami dotyczącymi płci trener dzieli tablicę na dwie części. Na jednej widnieje napis KOBIEȚA, na drugiej MĘŻCZYŻNA. Zadaniem studentów jest podchodzić kolejno do tablicy i pod obydwo ma hasłami dopisywać przykłady stereotypów. Stereotypy nie muszą być odbiciem własnych przekonań studentów, mogą pochodzić z zasłyszanych historii, z doświadczenia uczestników. Ważne, aby każdy student wprowadził coś nowego, podał przykład, który jeszcze nie występował.

Następnie zadaniem wszystkich uczestników jest odczytanie przykładów i dyskusja na temat tego, jak z tymi stereotypami można walczyć. Trener zadaje studentom pytania:

⁴ Ćwiczenie inspirowane publikacją Jonczy-Adamskiej M., *Propozycje ćwiczeń do wykorzystania podczas zajęć z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć* [w:] Majewska E., Rutkowska E., *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*, Gliwice 2008.

- ⊕ Czy waszym zdaniem wymienione stereotypy są prawdziwe? Dlaczego tak, dlaczego nie?
- ⊕ Czy znacie przykłady osób zaprzeczających tym stereotypom?
- ⊕ Które stereotypy było wam łatwiej wskazać, te dotyczące mężczyzn czy kobiet? O czym to świadczy?
- ⊕ Czy należy walczyć ze wszystkimi stereotypami?
- ⊕ Czy istnieją takie stereotypy, które możemy nazwać pozytywnymi?

Trener może też zapytać, czy studenci zostali kiedyś potraktowani stereotypowo przez innych. Czy mogą podać przykłady, opowiedzieć historie z własnego życia? Jak się wtedy zachowali? Jak się czuli?

Ćwiczenie 18: „Typowe czy nietypowe?”⁵

Czas ćwiczenia: ok. 30–40 minut.

Potrzebne materiały: karty ćwiczeń dla uczestników (załącznik nr 8), długopisy lub mazaki.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ wzmacnianie konieczności walki ze stereotypami dotyczącymi płci,
- ⊕ uświadomienie sobie działania stereotypów związanych z płcią,
- ⊕ wdrożenie do pracy w szkole bez jakichkolwiek form dyskryminacji uczniów czy innych pracowników.

Przebieg ćwiczenia:

Kolejne ćwiczenie również dotyczy działania stereotypów (związanych z płcią) w codziennym życiu.

Studenci otrzymują karty ćwiczeń (załącznik nr 8) i ich zadaniem jest rozważyć oraz wpisać przykłady własnych zachowań będących zachowaniami

⁵ Ćwiczenie inspirowane publikacją Jonczy-Adamskiej M., *Propozycje ćwiczeń do wykorzystania podczas zajęć z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć* [w:] Majewska E., Rutkowska E., *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*, Gliwice 2008.

typowymi dla własnej płci i przykłady zachowań będących typowymi dla płci przeciwnej. Podobnie należy postąpić z przykładami zachowań osób z własnej rodziny czy z grona znajomych. Przykłady powinny pochodzić z codziennego życia studentów, ich rodzin czy przyjaciół.

Następnie studenci zostają dobrani w pary i w ramach tych par dzielą się zapisanymi przykładami. Wybrana para może zaprezentować swoje przykłady na forum grupy.

Trener obserwuje dialogi par. Po wymianie przykładów studenci zastanawiają się wspólnie, czy warto dzielić zachowania na typowe i nietypowe dla swojej płci, co wynika z tego podziału, jak to przekłada się na życie itp.

Ćwiczenie 19: „Jaką funkcję spełniają mężczyźni w szkole?”⁶

Czas ćwiczenia: ok. 1 godziny.

Potrzebne materiały: kartki papieru, długopisy czy mazaki, flamastry, tablica.

Cele ćwiczenia:

- ⊕ uświadomienie sobie przez studentów funkcjonowania stereotypu dotyczącego zawodu nauczyciela,
- ⊕ pobudzanie twórczego myślenia studentów,
- ⊕ opracowanie metod walki ze stereotypem dotyczącym zawodu nauczyciela.

Przebieg ćwiczenia:

Trener wprowadza studentów w zagadnienie zawodu nauczyciela jako zawodu typowo kobiecego. Odbywa się dyskusja na temat tego, jakie są przyczyny takiego stanu rzeczy. Studenci zastanawiają się (razem z trenerem), jak należy przeciwdziałać takiemu postrzeganiu zawodu

⁶ Ćwiczenie zainspirowane publikacją Bednarskiej M., *Feminizacja zawodu nauczyciela*, http://www.eid.edu.pl/archiwum/2009,261/luty,274/temat,281/feminizacja_zawodu,2148.html [data dostępu: 27.10.2010].

nauczyciela.

Następnie trener dzieli uczestników na dwie grupy. Zadaniem grup jest opracować kilka sposobów skłonienia studentów-mężczyzn do wyboru zawodu nauczyciela. Jak można zachęcić mężczyzn do pracy w szkole? Jakie formy obrać? Studenci spisują pomysły na kartce, po prezentacji grup najlepsze pomysły można zapisać na tablicy.

W kolejnym etapie ćwiczenia (studenci znów zostają podzieleni na dwie pięcioosobowe grupy, przy czym powinien się zmienić skład osobowy grup) uczestnicy rozważają, dlaczego właściwie mężczyźni są potrzebni w szkołach na różnych szczeblach nauczania.

- ⊕ Jakie funkcje pełnią mężczyźni w szkołach?
- ⊕ Czy różnorodność płciowa sprzyja nauczaniu – i w jaki sposób?

Trener może dopytać o własne doświadczenia szkolne studentów:

- ⊕ Kto was uczył, jakie były proporcje płci nauczycieli w szkołach, do których uczęszczaliście?
- ⊕ Czy skutkiem był dobry poziom nauczania?
- ⊕ Co myślicie na ten temat?

Na koniec trener prosi o uwagi i refleksje studentów. W jakiej szkole chcieliby się uczyć – z nauczycielami czy nauczycielkami?

Podsumowanie drugiego spotkania

Podsumowanie to powinno zająć około 10 minut. Trener zbiera informacje zwrotne od studentów na temat drugiej części warsztatów.

Przykładowe pytania:

- ⊕ Co najbardziej zaintrygowało was w trakcie tej części spotkania?
- ⊕ Co możecie wykorzystać we własnym procesie nauczania?
- ⊕ Które ćwiczenie było najbardziej przydatne?
- ⊕ Jak wam się pracowało w trakcie drugiej części warsztatów?

Podsumowanie warsztatów

Podsumowanie to powinno zająć około 20 minut. Trener powinien zwrócić uwagę na najważniejsze elementy obu spotkań i podsumować obydwie warsztaty, przypomnieć, co było ich celem i czy zdaniem trenera udało się (bądź w jakim stopniu) te cele zrealizować. Trener udziela uczestnikom informacji, jak mogą pracować nad sobą, jak planować samokształcenie. Poleca także źródła literaturowe czy internetowe (znajdujące się w bibliografii), jeżeli coś studentów szczególnie zainteresowało i chcieliby uzupełnić swoją wiedzę. Trener prosi również uczestników o skomentowanie warsztatu.

Ponieważ jest to ostatnie spotkanie, jakie ma miejsce w tym cyklu warsztatów, należy dokonać **podsumowania całego cyklu (ok. 15 minut)**. Warto pozostawić studentom swobodę wypowiedzi, dowiedzieć się, co im dał warsztat, czy po jego ukończeniu czują się pewniej, czy czują się gotowi do odbycia praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczyciela. Warto dopytać, które spotkania były dla studentów najważniejsze, czego się nauczyli w trakcie trwania warsztatów, jakie mają refleksje. Jak im się pracowało na zajęciach? Czy ich odczucia dotyczące pracy nauczyciela zmieniły się – i w jaki sposób? Czy po warsztatach studenci korzystali ze źródeł bibliograficznych? Z których pozycji? Zaleca się, aby każdy uczestnik szkolenia zabrał głos, by mógł swobodnie wypowiedzieć się.

Warto, aby trener dokonał analizy pracy własnej, by wiedział, co spodobało się młodzieży, nad czym powinien pracować, co zmienić. Ważne jest uzyskanie informacji zwrotnej od studentów. W tym celu proponuje się **ankietę dla uczestników** (załącznik nr 10), którą wypełniają na koniec warsztatów (maksymalnie 15 minut). Trener zbiera ankiety od uczestników, dziękuje im za udział w warsztatach i żegna studentów, życząc im powodzenia na praktykach oraz w przyszłej pracy nauczyciela w szkołach na różnych szczeblach nauczania.

Bibliografia

1. Gindrich P.A., *Funkcjonowanie psychospołeczne uczniów dyslektycznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2002.
2. Hallowell E., Ratey J.J., Sowa I., *W świecie ADHD: nadpobudliwość psychoruchowa z zaburzeniami uwagi u dzieci i dorosłych*, Media Rodzina, Poznań 2004.
3. Hessen S., Okoń W., *Struktura i treść szkoły współczesnej: zarys dydaktyki ogólnej*, t. 4, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1997.
4. Hessen S., Okoń W., Zieleńczyk A., *Podstawy pedagogiki*, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1997.
5. Józefik B., *Relacje rodzinne w anoreksji i bulimii psychicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.
6. Kędzierska-Grasiewicz M., Kłosowska A., *Humanitaryzm. Scenariusze zajęć do edukacji humanitarnej*, Fundacja Polska Akcja Humanitarna, Warszawa 2001.
7. Kupisiewicz C., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, PWN, Warszawa 1984.
8. Levine T., Kase L., Vitale J., *The successful coach insider secrets to becoming a top coach*, John Wiley & Sons, New Jersey 2006.
9. Łukasik A., Żurawska M., *Szkoła w nurcie koncepcji, badań i doświadczeń*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.
10. Majerek B., *Zjawisko niechęci wobec szkoły: studium empiryczne szkolnej absencji*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2007.
11. Majewska E., Rutkowska E., *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice 2008.
12. Okoń W., *Wszystko o wychowaniu*, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1999.
13. Robertson M.M., Baron-Cohen S., Lindenberg B., *Zespół Tourette'a*, PWN, Warszawa 2001.
14. Suchodolski B., *Trzy pedagogiki*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1974.

15. Thore S., *Podręcznik coachingu. Podręcznik szkolenia, niezbędny dla instruktorów*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2007.
16. Wojciszke B., Pikiel S., Wojtych E., *Kobiety i mężczyźni: odmienne spojrzenia na różnice*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2002.

Źródła internetowe

1. Bednarska M., *Feminizacja zawodu nauczyciela*,
www.eid.edu.pl/archiwum/2009,261/luty,274/temat,281/feminizacja_zawodu,2148.html
2. Bednarska M., *Feminizacja zawodu nauczyciela – część druga*,
www.eid.edu.pl/archiwum/2009,261/marzec,278/nasze_sprawy,297/feminizacja_zawodu_nauczyciela_-_czesc_druga,2182.html
3. Brzoskowska J., *Korzystanie z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych*, www.eksperciwoswiacie.pl/dla-pedagogow-i-psychologow/art,19,korzystanie-z-uslug-poradni-psychologiczno-pedagogicznych.html
4. Jakubik W., *Placówka oświatowa a środowisko lokalne*,
www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU9851
5. Wychorska E., *Zadania dyrektora placówki oświatowej*, Suwałki 2004,
www.cdniku.pl/pliki/40.pdf
6. Strona poświęcona anoreksji: www.anoreksja.org/
7. Strona poświęcona ADHD: www.adhd.info.pl/index.php
8. Strona poświęcona dysleksji:
www.ptd.edu.pl/o_dysleksji/co_to_jest_dysleksja_rozwojowa
9. Nadzór pedagogiczny, www.nadzor-pedagogiczny.pl/serwis-nadzor-pedagogiczny
10. Centrum Wspomagania Rozwoju Osobowości:
www.cwro.edu.pl/page/89/akty_prawne.html
11. Ministerstwo Edukacji Narodowej: www.men.gov.pl/

Załączniki

Załącznik nr 1 do ćwiczenia 4 – „My znamy nasze prawa, a jakie prawa ma uczeń?”

Karta ćwiczeń dla uczestników

Prawo ucznia	Przykład łamania prawa	Sposób przeciwdziałania

Załącznik nr 2 do ćwiczenia 5 – „Planuję swój rozwój zawodowy”

Obszar doskonalonych kompetencji.....

Działania, jakie zamierzam podjąć:

Instytucje wspierające, jakie mogę pozyskać:

Dostępne kursy, szkolenia:

Obszar doskonalonych kompetencji.....

Działania, jakie zamierzam podjąć:

Instytucje wspierające, jakie mogę pozyskać:

Dostępne kursy, szkolenia:

Obszar doskonalonych kompetencji.....

Działania, jakie zamierzam podjąć:

Instytucje wspierające, jakie mogę pozyskać:

Dostępne kursy, szkolenia:

Załącznik nr 3 do ćwiczenia 6 – „Mój plan rozwoju zawodowego”

Znajomość zadań i zasad funkcjonowania placówki oświatowej

Lp	Zadania	Formy realizacji	Osoby wspierające	Termin	Dowody realizacji, wskazówki, uwagi
1	Poznanie procedury awansu zawodowego nauczycieli.				
2	Zapoznanie się z tygodniowym rozkładem zajęć w szkole, dyżurami, zasadami współpracy dyrektora z nauczycielami.				
3	Podjęcie współpracy z przydzielonym opiekunem stażu.				
4	Przygotowanie planu rozwoju zawodowego w celu przedłożenia go do akceptacji dyrekcji szkoły.				
5	Poznanie zasad i reguł funkcjonowania placówki oświatowej.				

6	Wdrożenie się do obowiązującego w szkole systemu prowadzenia dokumentacji				
7	Poznanie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w szkole.				
8	Dokumentowanie realizacji planu rozwoju zawodowego.				
9	Przygotowanie sprawozdania z przebiegu stażu w celu przedstawienia go dyrektorowi szkoły.				
10	Przygotowanie i złożenie wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego na stopień nauczyciela kontraktowego wraz z dołączoną dokumentacją.				

Umiejętności z zakresu prowadzenia zajęć dydaktycznych i wychowawczych

Lp	Zadanie	Formy realizacji	Osoby wspierające	Termin	Dowody realizacji, wskazówki, uwagi
1	Budowanie swojego warsztatu pracy.				
2	Realizacja programu nauczania.				
3	Opracowanie systemu i kryteriów oceniania dla prowadzonych klas.				
4	Działania doskonalące warsztat pedagogiczny.				
5	Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym wewnątrzszkolnym i samokształceniu.				

6	Angażowanie nowoczesnych technologii do warsztatu pracy.				
7	Współpraca z biblioteką szkolną.				
8	Współpraca z pedagogiem szkolnym.				
9	Praca z uczniami przygotowującymi się do konkursów i olimpiad.				
10	Praca z uczniami przejawiającymi problemy w nauce.				

Załącznik nr 4 do ćwiczenia 11 – „Potrafimy postawić diagnozę”

Opisy przypadków

Przypadek 1

Angelika we wrześniu przeprowadziła się do nowego miasta, musiała więc zmienić szkołę. Była bardzo dobrą uczennicą i wciąż lubi się uczyć, ale bardzo niechętnie wychodzi do szkoły. W ciągu trzech miesięcy kilkakrotnie była przeziębiona. Wychowawczynie Angeliki martwi się o nią, gdyż dziewczynka samotnie spędza każdą przerwę, siedząc pod klasą, nie próbuje rozmawiać z innymi uczniami w klasie. Do końca semestru sytuacja nie uległa poprawie. Mimo prób integracji z klasą dziewczyna nie jest lubiana przez rówieśników. Kiedy klasa jechała na wycieczkę, nikt nie chciał z nią mieszkać w pokoju. Pod koniec semestru Angelika zaczęła wagarować, w każdym tygodniu ucieka np. z dwóch ostatnich lekcji przedmiotowych. W tym czasie wraca do domu i spędza czas z rówieśnikami przed blokiem. Tam ma kilka nowych koleżanek. Przed wyjściem do szkoły dziewczynka czasami płacze tak długo, aż zaboli ją głowa i mama pozwoli jej zostać w domu. Kiedy jednak rodzice każą jej pójść na lekcje, w drodze do szkoły zaczyna pochlipywać. Dziewczynka lubi zabawy i rozmowy z nowymi sąsiadami, w domu odrabia prace domowe, ale na lekcjach nie zgłasza się sama do odpowiedzi, a kiedy zostaje wywołana, nie jest w stanie powiedzieć słowa, najczęściej milczy. Jej oceny są znacznie słabsze. Kilka razy zemdląca w szkole – kiedy odzyskała przytomność, została pod opieką odesłana do domu⁷. Kiedy z trudem ukończyła pierwszy rok w nowej szkole, prosi rodziców by pozwolili jej od września pójść do pracy.

⁷ Na podstawie: Majerek B., *Zjawisko niechęci wobec szkoły: studium empiryczne szkolnej absencji*, Kraków 2007.

Przypadek 2

Marcin jest w trzeciej klasie szkoły podstawowej. Ostatnio zaczął się dziwnie zachowywać na lekcji: pochrząkiwać i wykonywać nagłe ruchy szyi. Rodzice zostali wezwani na zebranie: potwierdzili, że zauważyli to samo w domu. Są bardzo zdenerwowani, bo uważają Marcina za dobrze wychowanego, bardzo spokojnego chłopca, a tymczasem ostatnio używał w domu wulgaryzmów. Został za to ukarany, ale sytuacja powtórzyła się parokrotnie. Kiedy Marcin się denerwuje, zaczyna bardzo szybko mrugać oczami i krzywić się. Raz zdarzyło się, że „coś” wykrzywiło mu całe ciało. Kiedy chłopiec koncentruje się na czymś, zaczyna się oblizywać. Zapytany o to, głośno się wypiera. Inne dzieci w klasie wyśmiewają się z niego, niechętnie się z nim bawią, chłopiec więc spędza samotnie przerwy, często ukrywa się w toalecie. Marcin to dobry uczeń, lubi szkołę, ale ostatnio woli przebywać w domu, sam w swoim pokoju⁸.

⁸ Na podstawie: Robertson M.M., Baron-Cohen S., Lindenberg B., *Zespół Tourette'a*, Warszawa 2001.

Przypadek 3

Nauczyciele ostatnio często skarżą się na Jacka (Jacek ma 12 lat). Wydaje się zdolnym uczniem, ale ma dużo problemów. Wolno pracuje na lekcji, nie nadąża za innymi uczniami. Szczególne kłopoty ma na języku angielskim, bardzo nie lubi lekcji z tego przedmiotu. Na wszystkich lekcjach stresuje się przy głośnym czytaniu, myli litery, opuszcza wyrazy albo nawet całe linijki z czytanego tekstu. Kiedy pisze sprawdzian lub wypracowanie, szczególnie mylą mu się podobne do siebie litery, na przykład **b** i **p**, **d** i **g**. Ciężko mu przychodzi nauczenie się na pamięć piosenki czy wiersza na szkolną akademię z okazji różnych uroczystości. Fatalnie wypada na dyktandach, robi dużo błędów ortograficznych. Według nauczycieli wychowania fizycznego, Jackowi zdarzyło się pomylić prawą rękę z lewą. Jacek unika lekcji WF-u, koledzy śmieją się z niego, że jest niezgrabny, nie potrafi wykonywać niektórych ćwiczeń. Jacek ma słabe oceny również z plastyki. Kiedy chłopiec rozmawia z kolegami i nauczycielami, mówi niewyraźnie, często „zjada” końcówki wyrazów. Jacek bywa ostatnio smutny i bardzo niechętnie chodzi do szkoły⁹.

⁹ Na podstawie: Gindrich P.A., *Funkcjonowanie psychospołeczne uczniów dyslektycznych*, Lublin 2002.

Przypadek 4

Olek zawsze był ruchliwym dzieckiem, takim, które dużo mówi i lubi skupiać na sobie uwagę. Rok temu poszedł do szkoły podstawowej. Uczy się w miarę dobrze, ale ma dużo problemów w szkole. Nauczyciele skarżą się, że Olka bardzo łatwo zdekoncentrować. Na lekcji jest gadatliwy, ale nie zawsze wypowiada się na temat, często przeszkadza innym uczniom, wymachuje rękami, nie może się skupić na czymś przez dłuższy czas. Robi dużo błędów przy przepisywaniu z tablicy. Kiedy odpowiada na lekcji, nie pamięta szczegółów, tylko kwestie ogólne. Często kłóci się z kolegami z klasy, podczas kłótni dochodzi nawet do bójek. Również rodzice nie mogą sobie poradzić z chłopcem w domu. Olek biega, wpada na stół, krzesła, potyka się o kota w mieszkaniu, „wszędzie go pełno”, zagaduje całą rodzinę. Kiedy nikt się nim nie zajmuje, wpada w rozdrażnienie. Ma bardzo duże trudności w zaplanowaniu nauki i wszystkich czynności, które wykonuje w domu. U niego w pokoju panuje wielki bałagan, którego nie można opanować. Mama Olka zauważyła, że syn nie lubi większych zmian w rytmie tygodnia, każda taka zmiana wytrąca go z równowagi. Olek długo nie może zasnąć wieczorem, budzi się w nocy, a w ciągu dnia szybko się męczy i dość szybko zniechęca do różnych czynności¹⁰.

¹⁰ Na podstawie: Hallowell E., Ratey J.J., Sowa I., *W świecie ADHD: nadpobudliwość psychoruchowa z zaburzeniami uwagi u dzieci i dorosłych*, Poznań 2004.

Przypadek 5

Nauczyciel namawia rodziców Karoliny, aby udali się z córką do psychologa. Karolina ma 17 lat. Jest bardzo sympatyczną, zdolną dziewczyną. Rodzice uważają, że mają z nią dobry kontakt, jednak kontakt dziewczyny z ojcem jest sporadyczny, gdyż rodzice niedawno się rozwiedli. Karolina ma wielu idoli, w jej pokoju wiszą ich zdjęcia, plakaty, wywiady z nimi. Jakiś czas temu Karolina stwierdziła, że źle wygląda, jest za gruba i musi zacząć się odchudzać. Koleżanki śmiały się z niej, gdyż uważały ją za bardzo zgrabną i szczupłą osobę. Karolina odstawiła słodycze, zaczęła uprawiać sport, z czego na początku rodzice bardzo się cieszyli, zapisali ją na basen oraz tenis. Ostatnio Karolina przestała jednak pływać i grać w tenisa, nie ma już na to siły. Bardzo schudła. W domu je bardzo mało, z reguły zjada jogurt, po przyjściu ze szkoły odmawia zjedzenia obiadu, tłumacząc się zjedzeniem w szkole ciepłej kanapki. Po konsultacji z koleżankami okazało się, że Karolina w szkole nic nie je, a zabierane ze sobą z domu kanapki czy owoce oddaje swojej przyjaciółce Małgosi. Nie zawsze było tak drastycznie, dziewczyna stopniowo ograniczała jedzenie. Karolina twierdzi, że w dalszym ciągu jest za gruba. Ostatnio nie ma energii, nie ma na nic ochoty, nic ją nie interesuje, opuściła się w nauce. Po namowie nauczyciela rodzice skorzystali z pomocy specjalisty, Karolina obiecała, że zacznie jeść więcej. Rodzice zaczęli się lepiej dogadywać między sobą, tata częściej przychodził odwiedzać dziewczynkę, jednak teraz znalazł sobie nową partnerkę życiową i nie przychodzi już wcale. Karolina znowu zaczęła jeść tylko jogurt¹¹.

¹¹ Na podstawie: Józefik B., *Relacje rodzinne w anoreksji i bulimii psychicznej*, Kraków 2006.

Załącznik nr 5 do ćwiczenia 12 – „Psycholog, czyli nie taki diabeł straszny”

Ankieta dla uczestników – właściwą odpowiedź należy podkreślić!

1. Czy skorzystałabyś/skorzystałbyś z porady psychologa z poradni psychologiczno-pedagogicznej w przypadku problemów osobistych?

TAK NIE

2. Czy skorzystałabyś/skorzystałbyś z porady psychologa w przypadku problemów z uczniami w szkole?

TAK NIE

3. Czy skorzystałabyś/skorzystałbyś z porady psychologa w przypadku problemów w relacjach z innymi nauczycielami w szkole?

TAK NIE

4. Czy skorzystałabyś/skorzystałbyś z porady psychologa w przypadku problemów w relacji z dyrektorem szkoły?

TAK NIE

Załącznik nr 6 do ćwiczenia 15 – „Nowoczesny nauczyciel”

Ankieta dla studentów

1. Czy słyszałeś/aś kiedyś o dzienniku wirtualnym? Czym jest dziennik internetowy?

2. Jak sądzisz, w ilu szkołach (procentowo) pojawia się taki dziennik? Czy szkoły mają tendencję do korzystania z dziennika wirtualnego i dlaczego?

3. Gdzie można korzystać z dziennika wirtualnego?

4. Jakie są zalety korzystania z dziennika internetowego?

5. Jakie widzisz wady korzystania z dziennika internetowego?

6. Czy chciałbyś/chciałabyś korzystać z dziennika wirtualnego w pracy nauczyciela w szkole? Dlaczego?

Załącznik nr 7 do ćwiczenia 16 – „Kreujemy plan metodyczny zajęć/lekcji”

Plan metodyczny zajęć/lekcji dla klasy/ grupy:.....
z przedmiotu.....

Temat:

Cele ogólne:

poznawcze:

kształcące:

wychowawcze:

Cele szczegółowe (operacyjne):

Metody i techniki:

Środki dydaktyczne:

Forma organizacyjna zajęć/lekcji:

Przebieg lekcji / zajęć:

Faza lekcji	Zadania/główne elementy materiału nauczania	Czynności ucznia i nauczyciela

Załącznik nr 8 do ćwiczenia 18 – „Typowe czy nietypowe?”

Karta ćwiczeń dla uczestników

	Zachowania typowe dla mojej płci	Zachowania typowe dla płci przeciwnej
Ja		
Moja rodzina		
Moi znajomi, przyjaciele, rówieśnicy		

Załącznik nr 9 – ankieta dla uczestników warsztatów na koniec pierwszego spotkania

Ankieta

Odpowiedz na pytania poniżej – zaznacz właściwą cyfrę w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza **fatalnie**, 10 **doskonale**.

1. Jak oceniasz cykl warsztatów, który właśnie odbyłeś/aś?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Jak oceniasz zajęcia na temat zasad funkcjonowania szkoły i przedszkola?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Jak oceniasz zajęcia na temat praw i obowiązków nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Jak oceniasz zajęcia na temat ścieżki zawodowej nauczyciela i stopni awansu zawodowego?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Jak oceniasz zajęcia na temat rynku pracy i możliwości zatrudnienia nauczycieli?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Jak oceniasz czas poświęcany uczestnikom przez trenera w trakcie wszystkich warsztatów (czy poświęcał on uczestnikom dużo czasu, pozwalał na swobodne wypowiedzianie własnych opinii?)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Jak oceniasz przydatność wykonywanych ćwiczeń w przygotowaniu do praktyk pedagogicznych oraz do pracy w zawodzie nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Jak oceniasz zasadność ćwiczeń, czy były dostosowane do tematów warsztatów?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. W jakim stopniu tematyka warsztatów była dostosowana do Twoich potrzeb jako studenta?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Jak sądzisz, w jakim stopniu wykorzystasz zdobytą wiedzę i umiejętności w przyszłości?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. Jak oceniasz sposób formułowania przez trenera instrukcji do ćwiczeń?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

12. W jakim stopniu zdobywane w trakcie warsztatów informacje były dla Ciebie ciekawe?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Odpowiedz TAK lub NIE:

1. Czy cele ćwiczeń były dla Ciebie zrozumiałe?
2. Czy przekaz trenera był dla Ciebie jasny i klarowny?
3. Czy trener uwzględniał Twoje uwagi?
4. Czy trener dokonał podsumowania ćwiczeń?

Odpowiedz w kilku zdaniach:

1. Co byś zmienił/zmieniła w cyklu warsztatów?

2. Jaka atmosfera panowała podczas warsztatów?

3. Czy chciałbyś/chciałabyś uczestniczyć w innych warsztatach prowadzonych przez tego trenera? Jakich i dlaczego?

Miejsce na uwagi studentów

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 10 – ankieta dla uczestników warsztatów na koniec szkolenia

Ankieta

Odpowiedz na pytania poniżej – zaznacz właściwą cyfrę w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza **fatalnie**, 10 **doskonale**.

1. Jak oceniasz cykl warsztatów, który właśnie odbyłeś/aś?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Jak oceniasz zajęcia na temat współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Jak oceniasz zajęcia na temat nadzoru pedagogicznego?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Jak oceniasz zajęcia na temat przygotowania i dokumentacji zajęć szkolnych?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Jak oceniasz zajęcia na temat sposobów przeciwdziałania dyskryminacji w zawodzie nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Jak oceniasz cały cykl warsztatów (1 i 2 spotkanie), który właśnie odbyłaś/eś?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Jak oceniasz czas poświęcany uczestnikom przez trenera w trakcie wszystkich warsztatów (czy poświęcał on uczestnikom dużo czasu, pozwalał na swobodne wyrażanie własnych opinii?)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Jak oceniasz przydatność wykonywanych ćwiczeń w przygotowaniu do praktyk pedagogicznych oraz do pracy w zawodzie nauczyciela?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Jak oceniasz zasadność ćwiczeń, czy były dostosowane do tematów warsztatów?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. W jakim stopniu tematyka warsztatów była dostosowana do Twoich potrzeb jako studenta?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. Jak sądzisz, w jakim stopniu wykorzystasz zdobytą wiedzę i umiejętności w przyszłości?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

12. Jak oceniasz sposób formułowania przez trenera instrukcji do ćwiczeń?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

13. W jakim stopniu zdobywane w trakcie warsztatów informacje były dla Ciebie ciekawe?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Odpowiedz TAK lub NIE:

14. Czy cele ćwiczeń były dla Ciebie zrozumiałe?
15. Czy przekaz trenera był dla Ciebie jasny i klarowny?
16. Czy trener uwzględnił Twoje uwagi?
17. Czy trener dokonał podsumowania ćwiczeń?

Odpowiedz w kilku zdaniach:

18. Co byś zmienił/zmieniła w cyklu warsztatów?

19. Jaka atmosfera panowała podczas warsztatów?

20. Czy chciałbyś/chciałabyś uczestniczyć w innych warsztatach prowadzonych przez tego trenera? Jeżeli tak, to w jakich i dlaczego?

Miejsce na uwagi studentów

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Człowiek – najlepsza inwestycja



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



**MATERIAŁY WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH
EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**